

Freiheitsfonds koopt Duitse zwartrijders vrij

Achtergrond - 21 juli 2022 - Auteur: Lynn Stroo

Duizenden mensen in Duitsland belanden jaarlijks in de gevangenis voor zwartrijden met het openbaar vervoer. Om aan dit 'oneerlijke proces' een einde te maken, is in 2021 het Freiheitsfonds opgericht, dat inmiddels bijna 500 zwartrijders heeft vrijgekocht. De minister van Justitie wil de straffen voor reizen zonder geldig vervoersbewijs nu opnieuw beoordelen.

Wie in het openbaar vervoer meermaals gepakt wordt zonder geldig vervoersbewijs of de opgelegde geldboete voor zwartrijden niet betaalt, riskeert in Duitsland een gevangenisstraf van maximaal een jaar. Reizen zonder kaartje is een *Straftat*, een misdrijf op grond van artikel 265a van het Wetboek van Strafrecht. Dat is sinds 1935 zo, destijds ingevoerd door het [nazi-regime](#). Naar schatting kregen alleen al in Noordrijn-Westfalen zo'n 700 mensen een gevangenisstraf opgelegd voor zwartrijden. De cijfers worden niet in alle deelstaten even precies bijgehouden, maar landelijk gaat om duizenden mensen, [blijkt uit onderzoek](#) van de regionale omroepen NDR en BR van dit voorjaar.

"Artikel 265a is oneerlijk, vernederend en discriminerend, omdat het vooral mensen zonder geld in probleemsituaties straft", zei activist en journalist Arne Semsrott vorig jaar in de [Süddeutsche Zeitung](#). Daarin staat hij niet alleen. Ook criminologen onderstrepen dat vooral arme mensen in Duitsland zwartrijden. Semsrott richtte in december 2021 het Freiheitsfonds op: een particuliere stichting die via donaties veroordeelde zwartrijders vrijkoopt. [Op zijn website](#) meldt het Freiheitsfonds dat 87 procent van de veroordeelde zwartrijders werkloos is, dat 15 procent van hen heeft geen vaste woonplaats heeft en dat 15 procent suïcidaal zou zijn. De site baseert zich voor de cijfers op [een studie](#) van een Duitse socioloog in Mecklenburg-Voorpommeren.

'Artikel 265a is oneerlijk, vernederend en discriminerend, omdat het vooral mensen zonder geld in probleemsituaties straft'

Een treffend voorbeeld van deze problematiek is Peter O., die voor zwartrijden in de gevangenis belandde. Zijn leven veranderde zo'n tien jaar geleden, toen hij

een nierziekte kreeg, vertelde hij in in mei in een interview met nieuwssite [Tagesschau](#). Meerdere keren per week moest O. voor dialyse naar het ziekenhuis. Hij vond geen baan, belandde in een depressie en raakte dakloos. Geld voor het openbaar vervoer had hij niet, maar om toch bij het ziekenhuis of de noodopvang te komen, reed hij regelmatig zonder vervoersbewijs met het ov in München. Tien keer werd hij betrapt en de rechter legde hem boetes op van in totaal 4050 euro. Omdat hij dat niet kon betalen, moest hij ruim acht maanden de cel in. Dit voorjaar werd hij na zes maanden gevangenisstraf vrijgekocht door het Freiheitsfonds, voor 1225 euro.

Vrijkopen

In principe hebben veroordeelden van een *Straftat* in Duitsland de mogelijkheid een taakstraf uit te voeren als ze de geldboete niet kunnen betalen. In het geval van veroordeelde zwartrijders gebeurt dat minder vaak, omdat zij vaak arm, ziek, dakloos of sociaal uitgesloten zijn en niet altijd goed kunnen werken. Daarnaast zijn in sommige delen van Duitsland te weinig plekken zijn om een taakstraf te kunnen uitvoeren, blijkt uit het onderzoek van de NDR en BR.

Semsrott noemt artikel 265a een “volkomen overdreven, zinloos instrument dat niemand helpt”. Het kost ook de Duitse belastingbetalers veel geld. Dat blijkt onder meer uit cijfers die Die Linke onlangs als antwoord kreeg op Kamervragen. Eén dag gevangenisstraf kost de belastingbetaler tussen de 126 en 218 euro. Het Freiheitsfonds berekende dat ze met het vrijkopen van bijna 500 gevangenen - een investering van inmiddels 483.369,13 euro - de staat zo'n 5,2 miljoen euro aan gevangenskosten heeft bespaard.

Eén dag gevangenisstraf kost de belastingbetaler tussen de 126 en 218 euro

Met het vrijkopen hoeven ook 96 jaren opgelegde gevangenisstraf niet te worden uitgezeten, aldus het Freiheitsfonds. En de initiatiefnemers willen meer: het fonds strijdt ervoor dat artikel 265a wordt geschrapt uit het wetboek. Ook moet het openbaar vervoer in Duitsland voor iedereen gratis worden, vinden ze.

Sinds de invoering van het 9-euro-ticket in het Duitse openbaar vervoer zijn er [een stuk minder zwartrijders](#), meldde persbureau dpa deze maand. Met de maandkaart van 9 euro kunnen mensen nog tot eind augustus onbeperkt met het regionale ov reizen in Duitsland. Het ticket is een tegemoetkoming van de overheid voor de stijgende energieprijzen. In de treinen van spoorwegaanderneming NordWestBahn is het aantal passagiers zonder kaartje met tweederde gedaald. Ook de Deutsche Bahn bevestigt dat er minder boetes voor zwartrijden zijn opgelegd sinds de invoering van het ticket begin juni. Minister van

verkeer Volker Wissing (FDP) heeft laten weten dat er [mogelijk een opvolger komt voor het 9-euro-ticket](#).

Geen misdaad, maar lichte overtreding

De kans is groot dat de straf voor zwartrijders volgend jaar verandert. Minister van Justitie Marco Buschmann (FDP) [heeft onlangs toegezegd](#) na te gaan of zwartrijden niet langer als *Straftat* maar als *Ordnungswidrigkeit*, overtreding, geclassificeerd kan worden. Dat is juridisch een groot verschil: een *Ordnungswidrigkeit* is een lichte overtreding, vergelijkbaar met fout parkeren of te hard rijden. Daarop staat vaak alleen een boete of een tijdelijke rijontzegging.

'Er zitten veel te veel mensen in de gevangenis voor delicten waarvan de wetgever eigenlijk wil dat ze er een geldboete voor betalen'

Verandering is volgens Buschmann nodig, omdat er “veel te veel mensen in de gevangenis zitten voor delicten waarvan de wetgever eigenlijk wil dat ze er een geldboete voor betalen, en niet dat ze in de cel belanden”, zei hij tegen Spiegel Online. “We willen niet dat mensen gevangen worden gezet vanwege hun armoede”, voegde hij eraan toe. De staat heeft gevangenissen nodig voor “gevangenen die aanzienlijk ergere misdaden hebben begaan”.

De minister heeft beloofd de lengte van de ‘vervangende gevangenisstraffen’, dus voor zwartrijders die hun boetes niet betalen, te zullen halveren. Helemaal afschaffen wil hij ze niet. Volgens Buschmann hebben studies aangetoond dat betroffenen “vaak pas betalen als ze beseffen dat ze daadwerkelijk naar de gevangenis gaan”.

Volgens het Freiheitsfonds zijn Buschmanns voorstellen niet genoeg. Het duurt te lang voordat eventuele hervormingen ingaan, vinden de initiatiefnemers. En zijn plannen veranderen niets aan het principe dat mensen die uit armoede zwartrijden in de cel belanden.

Lees de reacties van het Freiheitsfonds op de plannen van de minister in dit Twitter-draadje:

Hier ist der Gesetzentwurf für die Reform der Ersatzfreiheitsstrafen, den [@bmj_bund](#) zwar an Journalist:innen verteilt, aber nicht veröffentlicht hat: <https://t.co/gRfu4YrxvW>

— Freiheitsfonds (@freiheitsfonds) July 7, 2022

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/50996/freiheitsfonds-koopt-duitse-zwartrijders-vrij>